

ЗАМАНЫ

Газета издаётся на балкарском языке с 1924 года

Интернет-версия: gazeta.zamankbr.ru

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ
ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА
КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

КЕНГЕШ

Коронавирусу тыйыу амалланы, коммунал жумушла бла жалчытыуну ижилендириуню юсюнден сёлешингенди

Казбек Коков КъМР-ни район эмда шахар администрациялары башчылары бла «муниципал сагъат» бардыргъанды. Кенгеш видеоконференция халда этгенди. Аны кезиунде Къабарты-Малкъарда коронавирусу жайылгъаны бла байламлы болум сюзюлгенди, койлени жылытыучу кезиу къалай башланганына къаралгъанды, ЖКХ-ны жумушларын чырмаусуз жалчытыуга эс бурулгъанды.

Регионну оноучусу Коронавирусу къажуу кюреш жаны бла оператив штабны бу кунледе бардырылган жыйылыуунда жамаутта сакълыкны мадарларын этерге, ол санда медицина къапла кире, бир бирге жууукълашмазгъа, адамла кеп жыйылган жерлеге, онг болгъаны къадар, жюрюмезге кереклисин ангылатыуга, ауруу бла байламлы халны дайым билдирип турууга энчи эс бу-

рулгъанын эсертгенди.

Кенгешде битеулю эмда школгъа дери билим берген бёлюмде COVID-19 жайылмазына бютюн сакъ болургъа кереклиси да айтылгъанды. Алгъын этилген мадарла хайыр келтиргенлери, республиканы мектеплеринде бла сабий садларында ауруу кеплеге жуукълашмазгъа этилгенди. Муниципалитетлени башчыла-

рына бу ишни селейтмезге, окъуучулары саулукъларын дайым тинтип турууга буюрулгъанды. «Муниципал сагъатда» миллет проектлени толтуруу къалай баргъанына да къаралгъанды. Анга кере КъМР-ни Правительствоосууну Председатели Мусу-кланы Али, аны орунбасарлары Муаед Кунжиев бла Марат Хубиев докладла этгендиле.

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы К.В.Коковну Жол мюлкде урунганланы кюню бла АЛГЫШЛАУУ

Хурметли шухла!

Сизни профессионал байрамыгыз – Жол мюлкде урунганланы кюню бла – алгышлайма.

Къабарты-Малкъарны жол комплексинде ишлегенле не заманда да бийик усталыклары, жигер урунуулары бла айырмалы болгъанды. Ала бек керекли жумуш бла кюрешгенлерин, магъаналы борчла толтургъанларын толусунлай сезгенлерин да белгилерчады. Керти окъуна экономиканы айнуу, республикабызгъа инвестицияланы, туристлени да келиулер автомобиль жолланы болумларына кереде.

Бюгонлюкде бу бёлюмде урунганла жангы жолланы ишлеу, алгыннгылары жангыртуу эмда тапландыруу, аланы кюркюусузлуукъларын бла ышаннгылыклары кючлеу жаны бла бек кеп иш тамамлайдыла. Сизге заманыгызны бла кырууугузну аямалы ишлегенигиз, сайлагъан усталыгызгъа кертичилей къалгъаныгыз кючюн уллу ыспас этеме. Ишчи сынауугуз, жууаплыкны сезиу сизге мындан ары да жетишимле болдурургъа, муратларыгызгъа да жетерге болушурукъларына ишкисизме.

Барыгызгъа да кийик саулукъ, монглукъ, жашуу ырахатлыкъ эмда туугъан Къабарты-Малкъаргъа хайырлы ишигизде жангы хорламла тежейме.

Жол мюлкде урунганланы кюнюне аталгъан материал 4-чю бетде басмаланады.

2020 жылны кюз артында аскерде къуллукъ этерге алыуну жалчытыуну мадарларыны юсюнден Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны УКАЗЫ

«Аскерде къуллукъ этерге борчлу болууну эмда аскер къуллукъ юсюнден» Федерал законга тийишлиликде, 1993-2002 жыллада туугъан, 27 жыллары толмагъан эмда запасда болмагъан инсанланы 2020 жылны кюз артында аскерге алыуну жалчытыр муратда бегим этеме:

1. Къабарты-Малкъар Республиканы аскерге чакъыруу комиссиясыны къауумун; Къабарты-Малкъар Республиканы муниципал районларыны бла шахар округларыны аскерге чакъыруу комиссияларыны къауумларын; 2020 жылда аскерге чакъырыллык инсанланы саулукъларын тинтирик эмда багъарыкъ медицина организацияланы тизмесин къабыл керюрге.

2. Къабарты-Малкъар Республиканы муниципал районларыны бла шахар округларыны жер-жерли самоуправление органлары Къабарты-Малкъар

Республиканы аскер комиссарияты бла бирге 2020 жылны кюз артында инсанланы аскерге алыу ишни тохташдырылгъан заманын ичинде тамамларгъа тийишлидиле.

3. Къабарты-Малкъар Республикада Ич ишлени министрствосу, Россей Федерацияны Ич ишле министрствосууну Нальчикде транспорт жаны бла линейный бёлюмю инсанланы аскерге алыу эмда аланы аскер бёлюмлеге жиберуу барган кунледе аскерге чакъыруу барган пунктлада, темир жол станциялада, автовокзаллада жамаут низамны жалчытыргъа тийишлидиле.

4. Къабарты-Малкъар Республиканы Культура министрствосу инсанланы аскерге алыу бла байламлы жумушланы юсюнден халкъгъа билдирип турууну кырууга борчлу этиледи.

Бу Указ анга къол салынган кюнден башлап кючюне киреди.

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы

К. КОКОВ

Нальчик шахар, 2020 жылны 29 сентябри, №122-УГ

СЮЗЮУ

Саусузлагъа багъыу жаны бла кеп соруулагъа къаралгъанды

КъМР-ни Башчысы Казбек Коков видеоконференция халда республиканы эм кюркюулу жуукъган ауруулары госпитальларыны таматарлары бла тобешиу кырагъанды. Анда коронавирусу инфекция жагъылгъан саусузлагъа болушлукъ тапдыруу жаны бла шенднюгю болумгъа къаралгъанды, COVID-19-ге къажуу болумлада эм кюркюулу жуукъган ауруулары госпитальларыны, бирси медицина организацияланы ишлерин тохтаусуз жалчытырча регионну саулукъ сакълау учрежденияларына салынган магъаналы борчланы сюзюлгенди.

Тобешиуню ача, республиканы оноучусу бюгонлюкде эпидемиология хал торленгенге бла байламлы медицина ишчиле, Къабарты-Малкъарны саулукъ

сакълау системасы да къыйыныракъ низамда ишлегенлерин белгилегенди. Аны бла бирге, дегенди КъМР-ни Башчысы, ол болум жерин табарыгъы алгъындан да белгили эди, регионну саулукъ сакълау системасы коронавирустан ауругъанланы саны ёсеригине хазырды. Мындан арысында да инфекция бла къажуулукъ ишни ол халда бардырыргъа тийишлиди: «Биз медицина учрежденияланы тохтаусуз ишлерин жалчытыргъа керекбиз, мындан ары халны алгъадан билип, анга хазырларыгъа, тийишли оноула чыгъарыргъа да», - деп чертгенди Казбек Валеревич.

Регионну таматасы больницаланы коллективлерине эм битеу медицина ишчилеге къыйын болумлада бийик профессио-

наллыклары, биригип ишлей билгенлери кючюн ырызлыкъ сёзлерин айтханды, урунуу болумланы, чыкыгъан соруулары, жарысуулары билирге да излегенди.

Кётюрюлген темаланы санында ундурдукъ жерлени резерви кислород амалла бла жалчытуу, медиклеге болжал халда жашарча жерле тапдыруу, аланы коронавируста тинтгенлей туруу эм Къабарты-Малкъарны саулукъ сакълау системасын игилендируу бла байламлы соруула болгъандыла. Казбек Коков врачланы битеу сюзюлген вопросла жаны бла болжалгъа салынмагъанлай оноула чыгъарыллыкларына ышандыргъанды.

КъМР-ни Башчысыны бла Правительствоосууну пресс-службасы.

Жазылыуы - 2021

«Заманны» – хар таулу юйюрге

Хурметли жамаут!

Сиз ана тилигизни сюе эсегиз;

Сиз ёз халкыгызны инсаны болгъаныгызны дайым сезгенлей турургъа кюсей эсегиз;

Сиз малкъарлылары тарыхларыны, маданиятларыны, төрелерини, адетлерини, аланы бюгоннюгю жашауларыны, жетишимлерини эмда къайгырыуларыны юсюнден асламыракъ билирге итине эсегиз, «Заман» газетге жазылыгъыз.

Аны бетлеринде сиз кеп сейирлик затла табарыкъсыз, ол хар юйюрге да керек болгъанына туюнонорюксюз.

Бизни индексбиз – П5993

ПАРТИЯ ЖУМУШЛА

Бюджетни иги кесеги социал жумушлагга кьоратыллыкды

Россейни бюджетини проектини файдалары, кьоранчлары да келишдирилгендиле. Ол кьыралны Правительствосуну бла «Единая Россияны» бирге хайырлы ишлегенлери себеплиги бла хазырланганды, дегенди журналистлеге партианы генеральный советини секретары **Андрей Турчак**.

Документде энчи магана социал жумушлагга берилгенди. Ал тергеулеге кере, кьоранчлары 27 проценти бу сферага бёлюнюрюкдю. Бюджет ахча кьыралны хар инсаньны излемлери жалчытууга ва партия проектле себеплиги этерикдиле, дегенди Турчак. «Ала инсанларыбызны жарыуларын кетерип мурат бла хазырлангандыла. Аны себепли проектлени ахча бла жалчытуу артыкыда маганады. Школа, сабий садла, спорт майданла, жолла, саулык сакылау учрежденияла кьалай ишлегенлери кере кьуралады инсанларыбызны жашаулары болумлары. Алагга кере багга бериле адамла власть органлары ишлерине», деп кьошанды ол.

Правительство шаарлада, элде болумну тапандыруу жумушлагга ахча салганды. Сёз ючюн, келир жыл кьыралда юч жоюден аслам маданият юй ишлетирге белгилениди, бу жумушлагга 3,3 миллиард сом кьоратыллыкды. «Тууган журтуму культураны» партия проектни чеклеринде ва жою автоклубну сатып алыргга 460 миллион сом бёлюнюрюкдю. Кьыралны 41 субъектинде сабий чыгармачылыкны

школларына тийишли оборудование сатып алыргга мурат да барды.

- Элде маданият юйде сабийлени солуу заманларын кьурагга, алагга кьошакь билим берирге себеплиги этерикдиле. Аны бла бирге алада концертле кьураллыкдыла, кино кёргозюлюкдю, библиотека да ишлерикди, дегенди партианы оючулусу.

Элде спортну айнытуу жаны бла жумушлагга да белгиленгендиле. Келир жыл элде школлада спорт заллары жангыртууга 1,3 миллиард сом бёлюнюрюкдю. «Спортну эм физкультураны айнытуу энтта бир маганады ишди. Келир жыл бу сферага 7,4 миллиард сом кьоратыллыкды белгиленеди. Кьыралда жою физкультура-саулык сакылау комплексни кьурулушу башланы кьыды, аладан 43-сү келир жыл хайырлангырга берилерге керекди», деп билдиргенди Турчак.

РФ-ни Кьырал Думасында «Единая Россияны» фракциясыны таматасы **Сергей Неверов** депутатла регионлада бюджетде белгиленген жумушлагга кьалай толтурулуларын тинтип турлукарларын чертгенди. Аны айтханына кере, элени айнытуу программаны чеклеринде, жашау журтланы ишлетуу бла бирге, тийишли инфраструктураны айнытуу жаны бла жумушлагга да бардыла. Ол санда жолла тапандырыллыкдыла, солуу жерле кьураллыкдыла.

- Элени айнытуу жаны бла мадарла кьырал программада, миллет проектледе да белгилендиле.

«Билим беруу» миллет проектни «Шёндюю школ» федерал проектини чеклеринде келир эки жылны ичинде элде шёндюю излемлеге кере билим беруу учрежденияла ишленилликдиле. Бюджетден анга 2,7 миллиард сом кьоратыллыкды, дегенди ол.

КьМР-ни Парламентинде «Единая Россияны» фракциясыны башчысы - Бюджет, налогга эм финанс рынокла жаны бла комитетни таматасы **Михаил Афашигов kabardin-balkar. ru** сайтны журналистерине айтханыча, республиканы келир жылга бюджетни РФ-ни Бюджет кодексине тийишлиликде жарашдырылганды. Аны кьоранчлары бла файдалары этерикдиле. Бюджеттен анга 2,7 миллиард сом кьоратыллыкды, дегенди ол.

- Файдала налог законлагга кийрилген тезетиулеге кере саналгандыла. Аны бла бирге коронавирус ауруу жайылганы бла байламлы чекле да тергелгендиле, дегенди ол.

Депутат билдиргенге кере, республикалы бюджет программа амал бла кьуралганды эмда ол социал маганады. Кьоранчлары юслеринден айтханда, ахчаны асламы социал жумушлагга бериледи: 69,2 проценти тенгли. Ол санда халкыны социал жумушларын тамамлау, билим беруу, саулык сакылау, культура, физкультура эм спорт сфералага кьоратыллыкды, деп чертгенди парламентарий.

ТИКАЛАНЫ Фатима
хазырлаганды.

Документле

Терк районну Арик элини бир кесегинде бир-бир ишлеге чек салыуу (карантин тохташдыруу) юсюнден Кьабарты-Малкьар Республиканы

Башчысы
Б У Й Р У Г У

Терк районну Арик элинде кьутурган ауруу болган мал ачыкыланганы бла байламлы, Россей Федерацияны «Ветеринарияны юсюнден» 1993 жылда 14 майда чыгарылган 4979-1-чи номерли Законун 3.1-чи статьясына эмда Кьабарты-Малкьар Республиканы Ветеринария управлениясыны башчысы - Кьабарты-Малкьар Республиканы баш кьырал ветеринар инспектору 2020 жылда 14 октябрде чыгарылган 38-02-06-1358-чи номерли кёргозююуне тийишлиликде эмда Терк районну Арик элини бир кесегинде кьутурган аурууну сылтауун кетерип муратда:

1. Терк районну Арик элини Гаургиев, Таучев, Дружба орамларында бла Советский тыгы-

рыкыда 60 кюнню ичинде бир-бир ишлени бардырмазга эмда карантин тохташдырырга.

2. Карантинни кезиууне малааны, итлени бла киштиклени бу буйрукну 1-чи пунктунда кёргозюлген тийреледен тышына жиберирге, башха жерлеге элтирге, ала бла сатыу-алуу бардырырга эркин этмеге.

3. Кьабарты-Малкьар Республиканы Ветеринария управлениясы терк муниципал районну жерле администрациясы бла бирге кьутурган ауруу чыккьан жерни бла сылтауун кетерип муратда:

4. Бу буйрук анга кьол салынган кюнден башлап кючюне киреди.

Кьабарты-Малкьар Республиканы Башчысы

К. КОКОВ

Нальчик шахар, 2020 жылны 15 октябри, №99-РГ

Оператив штаб

Жууапчылыкны сезуу — саулузгугузуу, жашауузуу да сакылауу себеби

Пандемияны алгандан бери КьМР-де COVID-19-дан ауруганланы саны сегиз минг бла жарымдан атыганды - 8739 саусуз. КьМР-де коронавирсу аурууну профилактикасы эм аны жайылууна кьажау оператив штабдан белгиле этгенлери, республикада тюнене вирус 83 адамда ачыкыланганды. Тийишли багыттан сора 6870 адам сау болгандыла (ол санда тюнене - 41 адам). Биогюлюкде медицина болушлук 1757 пациентге бериледи. Пандемияны алгандан бери вирус 112 инсаньны жашауун юзгенди. Тюнене аурууну кьыйынлыгы кетюралмай, Аушигерден эм Прохладныйден эки тишируу ауушандыла.

Коронавирсу КьМР-де жайылып башлагандан бери 214 мингден аслам тест бардырылганды (бир кюнне - 2228 тинти). Госпитальда 1413 пациент бардыла, аланы арасында тест коронавирсу ауруу жукьганын ачыкыламагандыла да. Реанимация бёлюмде 75 саусуз турадыла.

Оператив штабдан белгиле этгенлери, вирус бютюнда 65 жылдан таматалагга, ауруулары юслеринден кетмегенлеге кьоркуулду. «Аны себепли про-

филактика мадарла бютюнда маганадыла. Адамла кеп жыйылган жерледе, транспортда медицина маскала жюрюрге, бир бирден бек аздан метр кенгликте турургга, кьолланы сапын бла терк-терк жууаргга тийишлиди. Онг болганына кере, адам бла да саламлашмазгга, кучаклашмазгга кюрешигиз», деп эсертгенди Оператив штабдан.

Р е с п у б л и к а д а COVID-19 жукьганын багьаргга 7 госпиталь ачылганды. Алада 1495 жер барды. Хал осалгга кетеди деген кьоркьу болса, кьошакь халда энтта 1675 жер кьурагга онг барды.

Россейде бир кюнне 15,1 мингден аслам адамгга жукьганды бу ауруу. Ол а пандемияны алгандан бери эм уллу тарихди. Алай бла кьыралны 85 субъектинде COVID-19 вирус жагьылганланы саны 1,36 миллиондан асламды. Биогюлюкде миллион адам сау болгандыла, шёндю медицина болушлук 289 минг адамгга бериледи. Вирсу кетюралмай, 23,7 минг инсан ауушанды, ол санда тюнене - 232 саусуз.

АБДУЛЛАХЛАНЫ Фатима
хазырлаганды.

КЁРМЮЧ

Университетни илму-производство онгларына — бийик багга

Кьабарты-Малкьар кьырал аграр университетде «Алтын кюз» деген кезиуу кермюч этгенди кеп болмай. Ол эл молкде урунганланы кюнне жораланган эди. Агрономия

тёртюсю - алтын, бири ва кюмюш майдалгга тийишли болгандыла. Университетни аспиранты Тагир Шонтуков а «Эм иги мелиоратор алим» деген номинацияда алтын май-

факультетни аллында вузу жетишимлери эмда инновацияны жангычылыкларын керюрге боллук эди ол кюн. Аны бла бирге жаш артистле бла студентле кьурагган культура программа да бардырылганды.

Кёрмючю университетни юйретуу иш эмда социал вопросла жаны бла проректору **Ауес Кумьков** ачанды. Жыйылганланы эл молкде урунганланы байрамы бла алгышлап, кьуанчы билдируу этгенди: Москвада бардырылган «Алтын кюз» Битеуроссей агропромышленность кёрмючде КьМКАУ кёргозтген алты проектден

дал бла белгиленгенди. Республиканы жарыкландыруу, илму эм жаш тёлуюну ишлери жаны бла министри кьулугуун толтурган **Анзор Езаов**

вузу башчыларына бу кермючю жылла сайын бардырып турганлары ючюн ыразылыгын билдиргенди. «Кьабарты-Малкьар ГАУ, бирси вузлача,

жамауатыны атындан алгышлай.

КьМР-ни Парламентини атындан анда аграр вопросла, табиьгатны хайырлануу, экология эмда тегерекдеги кьудуретни сакылау жаны бла Комитетни башчысы **Артур Текушев** селешгенди. «Бу кермючге алгын да кьатыша турганма. Айттырыгым алайды: жылдан-жылгга факультетлени жетишимлери кёбейе барганы кезге илинеди», деп белгилегенди ол.

Кёрмючде тахта кегетле, жемилле, консервала, сютден жарашдырылган продукция да бар эди. Кьонакыла вузу алимлерини жангычылыкларына да багга бергендиле. Ахырында торлю-торлю конкурсда хорлаганланы сауьалагандыла.

ОМАРЛАНЫ Мурат.

Жангыз да шартла

Ток ызла алышындырыллыкдыла, «акыйлы счётчикле» салынырыкдыла

Кёп болмай «Россети Северный Кавказ» компанияны таматасы Виталий Иванов Зольск районда электрочюк тас болмазына жораланган программа кылай толтурулганы бла шагъырейленгенди, деп билдириледи компанияны регион бёлюмюню пресс-службасындан.

Белгилесича, бююнлюкде Зольск район ток аслам тас болган районга саналады. Ол себеден мында программаны жашауда бардырыу экономика жаны бла кыйыматлы атламды. Анга кёре, жууук заманда мында 0,4 кВ ток ызланы жангыртуу башланырыкды. Виталий Иванов тийишли жумушла заманында эм

качестволу тындырыларына, ол санда токну кьоранчын тергерик акыйлы система да жарашдырылына эс бурганды.

- Къабарты-Малкъарда 40 минг «акыйлы счётчик» салынырыкды, ол санда тогуз минги Зольск районда. Алай бла комплексли ишлени хайыры бла ток эркинликсиз кьоратылмазча мадар этилликди, - дегенди Виталий Иванов.

Саулай айтханда, «Россети Северный Кавказ» республикада ток ызланы 256 километри чакълы бирин жангыртырыкды. Андан сора да, белгиленген ишле тыйгышыз бардырылыр ючюн 57 энчи техника алынырыкды.

Программа бла байламлы комплексли жумушла 2024 жылга тамамлангыча керекдиде. Болсада энергетикле, хайырлануучулары кыйгысы кёрюп, аны жыл бла жарымга толусунай биттирирге белгиледиле.

Эл мюлкде бегирек изленген усталыкыла

Россельхозбанк бизни кыралны агропромышленность комплексинде вакансияланы тинтип, бююнлюкде эм уллу сурам болган беш усталыкны туура этгенди.

Финанс учрежденияны республикада бёлюмюнден билдиргенлерича, тизмеде баш жерни тракторчу алады. «Свое. Фермерство» платформада кёргозюлген вакансияланы онжети процент аны бла байламлыдыла. Аланы иш хакълары 75 минг сомга жетерге боллукду.

Экинчи эмда ючюнчю жерлени агрономла эмда ийнеклини сауган оборудованианы операторлары бёледиле. Битеу вакансияланы ондан бири аладыла. Биринчилени айлык хакълары - 100, экинчилени уа 45 минг сомга жетеди.

Ахыр эки жерде зоотехникле бла малчыладыла. Быллай специалистлеге ай сайын 80 эмда 40-мингишер сом телерге боллукду.

Алай бла эл мюлкде иш хакълары бирсиледен уллу болганга агрономла саналадыла. Аланы ызындан технолога, зоотехникле, ветеринарла эм агроинженерле барадыла.

Сагъынылган платформа электрон халда жарашдырылган резюмели эм вакансияланы тийишдиреди, компаниялага, иш изленгенге да хакъсызды. Аны хайырлануучулары аслам кесеги студентле эмда жаш специалистдиле - урунуу жолларын эл мюлк бла байламлы этгенле.

Банкда айтханларыча, ВЦИОМ-ну тинтилерине кёре, бизни кыралда хар бешинчи адам фермер болуп ишлерге сую эди. АПК-да предприятиялага уа бююнлюкде кеп тюрлю специалист керекди, ол санда программистле, финансистле, бухгалтерле да.

«Свое. Фермерство» платформа кеплеге аллай онгла береди. Жууук кезиуледе анда стажировкаланы эмда фермер мюлккеге экскурсияланы базасы да кьураллыкды.

Низамны тохташдырыр ючюн

КъМР-ни Транспорт эмда жол мюлк министрствосуну контроль эмда транспорт кьоркьуусулук бёлюмюню келечилери онеки организацияда эмда эки биригиуде тинтиуле бардыргандыла.

Бу ишни кезиуонде РФ-ни эмда КъМР-ни автотранспорт сферада законларына бузуклук этилген 71 шарт тохташдырылганды.

Бёлюмюню келечилери бу предприятияланы адамлары бла ушак этгендиле, кылай излемле болганын анылатып, методика болушлук да бергендиле. Табылган кемчиликлени уа болжалына салмай кетериге, мындан арысында да аллай затла чыкмазча сакъ болурга чакыргандыла.

Пассажирлени ташуу транспортта тийишли излемле нечик сакланганына контроль мындан арысында да бардырылганлай турлукду, деп белгилегендиле ведомствода.

Тёлеуден эркин этилгендиле

Табийгъатны энчи сакланган тийрелерине ётер ючюн бююнлюкде ахча телерге керекди. Алай инсанланы бир ненча кьаууму эм ол тийреледе жашаганла андан эркин этиледиле. Аны юсюнден буйрукну РФ-ни Табийгъатны кьоруулау эм экология министрствосу кьабыл кёргенди.

Анда айтылганга кёре, 17 категорияга кирген граждандла ол төлеуден эркиндиле, ол санда урушда кыяулу болганла, Уллу Ата журт урушга кыатышханла, тюрлю-тюрлю урушлага кыатышханла, Совет Союзну эм Россияни Жигитлери, сакъатла, кьолайсыз юйорле, кеп сабийли атала бла анала, ёксюзле.

Бу төлеу кеси да жашау этерге жетерик ахчаны эм аз ёлчмени бир процентин туттады. Регионда жашаганла аны жарымын телеркидиле.

Битеу жыйылган ахча табийгъатны сакълау бла кюрешген учреждениялага ётдюрюлюкдю эм аланы тапландырыуга кьоратылыкды. Сёз ючюн, бизни республикада ол ишни Бийик-тау заповедник бардырады.

Къайсы жараулу, къайсы уа – угъай

Саулу кьаулауны битеудия организациясы бююнлюкде COVID-19 аруудан аз да болушмаган 4 дарманы атларын туура этгенди. Аланы асламында Запада

хайырлангандыла. Аладан бири бла уа Американы президенти Дональд Трампны окьуна багып тургандыла. Специалистле ачыклаганга кёре, «Ремдесивир»,

«Гидроксихлорохин», «Лопинавир» эм «Интерферон» дарманла вирусдан кьорууламайдыла. Алга уа «Ремдесивир» бла арууу 4 кюннге хорлагъа боллукду деген оюм журюгенди. Ол шарт дарманы 11 минг адамны юсюнде сынагандан сора ачыкланганды. Бек хайырлыга уа «Дексаметазон» саналады.

Бююнлюкде вирусдан аругъанланы саны бла дуняда биринчи жерде Францияда. Анда бир суткага 30 мингге жууук адам ачыкланады. Аны ызындан Италия бла Англия барадыла. Статистикага кёре, жылны аллындан бери ковидден аругъанланы саны 38,5 миллионга жетеди.

Сабанчылагъа болушлукъга – 338 миллион сом

Россельхозбанкны Къабарты-Малкъарда бёлюм быйыл тогуз айны ичинде республикада гитче эмда орта бизнес бла кюрешгенлеге кредитледен 400 миллион сомдан артык бергенди. Аны юсуне кезиулу сабан ишлени тамамлауга да 338 миллион сом жибергенди. Шёндю суюнуде энтта да 576 миллион сом багъасына заявка барды.

Финанс учрежденияда айтханларына кёре, заявкала эл мюлк предприятияладан, элчи-ферма мюлкледен эмда энчи предпринимательледен берилгендиле. Ахча урлук себиуде эмда тирлик жыйында мюлк-техника онглары кючлендириуге, отлук, урлук, техникага керекле, семиртгичле эмда башха затла сатып алырга изленеди.

Быйыл жангы эл мюлк тех-

ника сатып алырга онеки миллион сом жиберилгенди. Ахча льготата кредитле беруу программаны чеклеринде беш процентге берилгенди. Банкны бёлюмюнде эл мюлкде кьармашханлары кредитлеге излемлерин толусунлай жалчытырга тау-кел болганларын белгилегендиле.

Кыйын болумдан чыгарга телефон юйретеди

Россияни МЧС-ни информация-аналитика арасыны специалистлери мобильный телефонлага кыйын болумлада энчи болушлукчу деген приложение жарашдыргандыла. Аны хакъсыз iOS эм Android платформалада ишленген смартфонлада хайырлангыча боллукду.

Сервисни мураты абаданланы, жаш адамлары да кьоркьуусулукну сакълауда, кыйын болумлада кеслерин тюз журюютюрге юйретюдю. Анда юй турмушда, солууда да кьоркьуулу халга тюшмезча не этерге кереклисини юсюнден не тюрлю информацияны да женгил табарчады. Приложение бла кьутхаруу службаланы чакъырырга, керек болса уа, геолокацияны болушлугу бла кьагда турганыгызыны да тийишли службалага билдириге жарарык-

ды. Анда магъаналы билдирюледен сора да, интерактивле да бериледи. Бу сагъатда ала алты рубрикада хазырланадыла: «Не этерге керекди?», «МЧС эсертеди», «Биринчи болушлук», «Кьоркьуулу болумланы картасы», «Хазырыгынгы сына», «Билиминги тинт». Алага жууук заманда жангыкыла, кюнню халы, турист кьауумланы эсеплеу да кьошулукду.

Приложенияны телефонга «App Store - де» <https://apps.apple.com/app/id1530044766> эм «Google Play-де» <https://play.google.com/store/apps/details?id=io.citizens.security&hl=ru> сылкала бла салырга боллукду, деп билдиреди ведомствону регионда бёлюмюню пресс-службасындан.

- Барыбыз да көргөнликден, арт кезиуледе, бютонда быйыл, республиканы жолларында аслам иш тындырылады. Уллу шахарла бла чекленип кыалмай, көп элде да кыармашуу баргыаны эслерчады. Алай кыайсы ишни да тындырырга ахча изленгени тасха тыйюлдо. Ол жаны бла кыолайгызыз кыалайды?

- Битеу тамамланган ишле асламысында «Кьоркьюусуз эмда тынгылы автомобиль жолла» миллет проектни хайырындадыла. Бу проектни чеклеринде уа ол жаны бла чурум жокъду, аны бла регион эмда муниципал транспорт инфраструктурада кыадар жумуш тамамланады.

Жолчула республиканы көп муниципалитеттеринде күн сайын кыармашадыла. Сөз ючюн, Бабугентден башлап Кыара-Сууга жетген жол бек тынгылы жангыртылгыанын ол тийрелеге баргыанла кеси кезлери бла көрлюкдюле. Шендо аны талай жерлерин буруула бла бегитип, жанларын да кючлендирип бошай турабыз.

Дагыда Шалушканы бла Каменканы арасында, Нальчикден агъач мюлк таба (Акь-

арасында алчылананы санында болгыаныбыз бла ёхтемленирге эркинбиз. Жоллагыа ремонт этиуде да иш алайды.

- Энци быйылны юсюнден да айтсагызыз эди.

- Бир бла жарым-эки кереге аслам иш этилип тебирегенди. Ол да финансла бла

жайылган асфальтны кыарзгарга тышоучю эди. Энди уа жайырма жыл чаклы бир заманын аллай кыоркьюу чыртда боллукъ тыйюлдо. Аны ючюн муниципал властьла бу жаны бла бек тынгылы мадар этгенлерин белгилерчады.

ние болгыаны себепли специлистлерибизни кез туураларындан бир тюрлю кемчилик да кутуллукъ тыйюлдо. Ала уа, бир игиси, хазна болмаучудула. Нек десенг, асфальт чыгыарыучу заводланы да кеслеринде контроль этген лабораториялары барды.

асламдыла. Айтханларына кере, сагынылган миллет проектни болжалы 2030 жылга дери созулурга боллукъду. Алай болса, бек иги боллукъ эди.

Келир заманлада Нальчикни төгереги бла барган жолну ишлерге умут барды. Экинчи Чегемни кыатында «Кавказ» жолдан айырылып, Янкойну, Каменканы, Кенжени, Акь-Сууну эмда Хасанияны кыатлары бла Вольный Ауул таба ары чыгыр кетерча.

Хасанияны бла Вольный Ауулну арасында жолга да тынгылы кыарамай боллукъ тыйюлдо. Ол алгын жыллада былай бир бек хайырланымлаучу эди. Алай арт кезиуледе машиналары саны көбейгени бла шахарда пробкала болуп башлагандыла да, көпле энди алайы бла жюрюп тебирегендиле. Кыыхсасы - шендо аны проект-смета документациясы жарашдырыла турады, келир жыл а анга тынгылы ремонт этерге таукелбиз.

- Жашуу бек тюрленгенди, республиканы жолларында кыадар машина жюрюйдо! Сиз аны эске аламысыз?

18 октябрь - Жол мюлкде урунганланы күню

Жол мюлкде урунганланы күню - автомагистральла, көпюрле ишлеучюлени, регионланы, шахарланы, элени араларында автомобильлени жюрюулерин сау жылны жалчытханланы - байрамыды. Не десенг да, жолла кыралны эм маганалы инфраструктурасындан биридиле. Аласыз сатыу-алуу, туризмни, саулай экономиканы айнытырга онг болмазлыгыны юсюнден айтыр кереклиси окууна жокъду.

Кыабарты-Малкыар артык уллу болмагъанлыкыга, жолларыны саны аз тыйюлдо. Регион бла «Кавказ» траса ётеди. Ол Шимал Кавказда республикаланы барын да бирге кыошады. Аны жумушларына энчи федерал учредение кыарайды. Башха регион жолла уа КьМР-ни Жол мюлк Управлениясыны бойсунуундадыла. Бу мюлкде иш не халда болгыаныны, келир кезиулеге борчларыны юсюнден барганды сөз аны башчысыны кыуллугун толтурган Арсен Нагоев бла ушагыбызда.

Битеу ишибиз, муратларыбыз да адамлагыа таплыкыга, кьоркьюусузлукъну кючлеуге бурулупдула

Сууну ичи бла) элтген жолла, Чегемде, Алтудда, Урухда, Кишпекде эм көп башха элде бла шахарлада жолла бла да байламлы тийишли мадарла этиледиле. Бирлеринде чунгурла жамаладыла, бирсилеринде кезиулу неда тынгылы ремонт этиледиле, белгиле орнатыладыла, тротуарла жарашдырыладыла.

-Кыралда талай жыл алгыа жолланы жарытыуу бла байламлы ГОСТ жарашдырылганды. Анга кере не иш тындырасыз?

-Кыайсы элде да ичи бла барган жолну, сора анга дери эмда андан сора жуюшер метр участкаланы кече чыракыла бла жарытырга керекди. Ол водителыге таплыкыга, жаяу жюрюгенлени кьоркьюусузлукъларын жалчытырга да деп алай. Сагынылган миллет проектни хайыры бла былтыр бу ишни да кыолга алырга онг табылганды.

Быйылны юсюнден айтханда, тири кыармашып, беш элде аны жик-жиги бла тамамлаганбыз. Ол а көп кыалмай кыырк километр болады. Саулай айтханда, бу жаны бла иш иги атламла бла барады. Көп регионланы

чурум болмагыны себепли. Бир-бир объектлени уа, сөз ючюн, Нальчикде Киров атлы орамны, алгыынча ремонт этип кыоймай, жолну теренине дери кыазып, тынгылы жарашдырырга да кыолдан келеди. Алай этиуну сылта-

уу - аны тюбу бла барган инженер коммуникациялары да жангыртууду.

Шендюге дери аслам жылны суу, жылыу быргыла, ток ызыла да алышындырылмай тургандыла, тозурагандыла. Ала тешилселе уа, жангы

- Кыайсы бёлюмдеча, жол мюлкде да айнытыуу бола барады; жангы амалла, технологияла чыгыадыла, сингидиледиле. Сизде уа ол жаны бла хал кыалайды?

- Техниканы юсюнден айтмай кыойсакъ да, асфальтны окууна игирек тюрлюлери жарашдырыладыла. Арт эки жылда биз да зыгыр-мастикка асфальто-бетоннга (ЩМА) кече барабыз. Ол не бла игиди десенг, машина баргыанда жолдан азыракъ таууш келеди, чархлары да игирек тутадыла, ала ыз да кыоймайдыла, суу да жутулуп кетеди.

- Жолла бла байламлы ишлени кыачтосуна уа ким кыарайды?

- Энци лабораториябыз кезкыулакъ болгъанлай турады. Аны специалистлери машина бла жерине барып, асфальт жайып башлангыны аны пробасын аладыла, келтирип, талай керюмдюлеге тинтедиле. Сөз ючюн, кыурамына, чайырны, зыгырны, юзmezни ёлчемине, суу

- Мен билгенден, 2023 жылда жоллагыа кыарау эмда алада кьоркьюусузлукъну жалчытыуу жаны бла жангы кырал излемле хайырланып тебирерикдиле. Анга хазырмысыз?

- «Кьоркьюусуз эмда тынгылы автомобиль жолла» миллет проекте да алагыа уллу эс бурулады. Аны бла жол-транспорт болумланы азайтыуу, анга себеплик этген затла, ол санда белгиле, буруула орнатыуу да бютон уллу магыана бериледи. Биз уа жаны бла ГИБДД-ны КьМР-де управлениясы бла ишлейбиз.

Аварияла аслам болуучу жерлени кез туурада тутабыз, керек болса, алайлада тыйгычыла ишлейбиз, суратха эмда видеога туюрген камерала орнатабыз. Келир эки жылны ичинде уа аланы саны знтта да жюзюне көбейирикди.

- Келир заманга планларыгызыз бла да шагъырей этсегиз эди.

- Жангы жылда эм азындан ма быйылча тири кыармашырга таукелбиз. Ансыз да жарарыкъ тыйюлдо - ишибиз кёпдү: кезиулу эмда тынгылы ремонтла, жолланы жарытыуу эм башха жумушла

- Жаланда Нальчикге күн сайын 50 минги келеди. Кесигиз да ангылай болурсуз, транспорт инфраструктурага ол нечик уллу ауурлукъ салганын. Биз а кыайсы проектни жарашдырганда да, аны эсде тутарга керекбиз.

Эм башына адамны кьоркьюусузлугун салырга, водителыге, жаяу жюрюгенлеге тап болурча этерге, парковкаланы, юйлени арбазларында машиналары салырга жерлени юсюнден унутмазга борчлубуз.

Жангы микрорайонланы кыураганды уа, аллай затлагыа бютонда эс бурулады.

- Ахырында жолчулагыа не айтырыкъ эдигиз?

- Барысын да профессионал байрамлары бла алгышларгыа сюеме. Аланы харкюнлюк кыйынларыны хайырындан транспорт инфраструктура андан ары айнып барады, жолларыбыз тап, кенг, жарыкъ эмда кьоркьюусуз боладыла. Мен алагыа тутхан ишлеринде бийик жетишимле, таркыаймазлыкъ тирлик, кеслерине да саулукъ эмда насып тежейме.

Ушакыны **УЛБАШЛАНЫ Мурат** бардырганды.

ХУРМЕТЛЕУ

Аны кысха ёмюрю мудах назмуга ушай эди

Быйыл 7 октябрьде малкяр поэт, жамаут эм политика кылулукчу Будаиланы Кичибатырны жашы Азрет тууганлы 105 жыл толганды. Аны бла байламлы Чирик келде назмучу хурметине салынган эсгерюу кыанганы кыатында тобешуу кыуралганды.

Жыйылууга эсгерюу кыанганы орнатыну башламчысы 1992 жылдан 2001 жылга дери Черек районну жер-жерли администрациясыны башчысы болуп турган Тюменланы Мурадин, КЪМР-ни Жазыучуларыны союзуну правленини таматасы Беппайланы Муталип, Минги-Тау журналны баш редактору Додулан Аскер, КЪМР-де Кипат сыйгенлени биригулерини таматасы Наталья Шинкарёва, Черек районну администрациясыны ишлери эм кыураучу жумушларыны управлениыны оюучусу Байсыланы Харун, Бабугентдеги кадет школа-интернаты

директору Эристулану Абдурахман, устазла, окуучула эм жамаут келечиле кыатыш хандыла.

Жыйылганла Будаиланы Азретни малкяр поэзияга кышумчулугуну, аны жашауу эм кыадарыны юсюнден халпарлагандыла. Белгилисича, поэт кеси уа бек кысха ёмюр сургенди. Анга жыйырма жети жыл бола эди ол, назмучу эм Холам-Бызынгы партия рай-

комуну алгынныг биринчи секретары, Кышхатауну уучулаган фашистле бла сермешледен биринде жаралы болуп пленген тышгенинде. 1942 жылда декабрьде аны Чирик кел тийресинде илишанга салып жойгандыла. Огъарыда сагъынылган эсгерте кыанга 1992 жылда орнатылганды.

ЖАНГУРАЗЛАНЫ Нажабат.

ИТИНИУЛОК

Чыгъармачылыкка ал атламла

Басманы юйюнде бир ненча айны ичинде «Акулы пера» деген окуу курса бардырылгандыла. Алада жазуу ишде, журналистикада биринчи атламларын эте башлаган жаш адамлага лекцияланы республикада

санында Россейни Журналистларыны союзуну председателини экинчиси Алексей Вишневецкий да болганды. Ол жаш адамла бла онлайн халда тобешгенди.

15 октябрьде Нальчикде «Ёмюрлюк от» мемориал ком-

правленини председатели Шауаланы Разият жаш адамланы билимлерин ёсдюруге себеплик этгенлеге «КЪР-Медиа» ГКУ-ну эмда союзну атларын дан сертификатла бергенди.

Разият быллай магъаналы ишни мындан ары да бардырырга кереклисин чертгенди эмда кесини жанындан не заманда да себеплик этиллигине ышандырганды. Башка селешгенле да быллай окутууну хайырлыгынын чертгенди.

Жаш адамланы да лекциялага керти да келлерин салып тынгылаганлары, бу усталык жаны бла кеп зат билрге итингенлери ючюн махтагандыла.

Курслагга журюнгенле да лекцияла бардырылган төрт ай бир күн киби озганын, жазуу иш бла кюреширге итингенле атлары айтылган журналистледен кеп затха юйренгенлерин чертгенди.

БАЙТУУГАНЛАНЫ Исмайыл.

белгили журналистле эм кино-режиссёрла, телевиденияны, радиону ишчилери, дагыда башхала окугандыла. Алары

плексини кыатында курсланы бошалгъанларына аталып жыйылуу ётгенди. Анда КЪМР-ни Журналистлерини союзуну

ТИРИЛИК

Хунерлиги – сыйгга тийишли

Мен бюгон сизге хапарын айтырык кызы Шауаланы Мадина Кенделенде Атырзаланы Мариямны бла Шауаланы Камалны юйюрюнде тууганды. Элде экинчи номерли школда окуганды, аны 2000 жылда айырмалы тауусханды. Андан ары жашау жолун окууу бла байлап, КЪМКЪУ-ну педагогика колледжине киреди. Окугъан жеринде жамаут

ишге тохтайды. Бюгонлюкде Мадина анда урунады. 2018 жылда «Биринчи категориялы воспитатель» деген атха тийишли болганды.

Иш хатына, сабийлеге берген жылыууна, алага анача сыймеклиги ючюн сабий садны оюучулары да анга жюрек ыразылыкларын билдиреди. Коллегаларыны араларында намысы, сыйы

жашаууга тири кыатышханды, ансамбльде да тепсегенди. Кыадалып кюрешени ючюн Мадинаны устазла да бек суйгендиле, не заманда да тенглерине юлюге келтирип тургандыла. Ол 2002 жылда окуууну бошап, тууган эли Кенделенде кеси окугъан мектепте практиканы ётеди, ызы бла секретарь эм географиядан устаз болуп ишлейди. «Мен сабийлени бек сюеме, анам да сабий садда малкяр тилден окутуп турганды, манга да андан бир зат ётген болур», - дейди ушагыбызда ол.

Мадина жаш бла кызы ёсдюреди. Динислам КЪМКЪУ-ну медицина колледжиндеди. Альфия экинчи номерли лицейни алтынчы классыны окуучусу, миллет тепсеулени аламант тепсейди.

Биз хапарын айтхан тишириш 2007 жылда Кенделенден Тырныаууз шахарга кечеде, анда алтынчы номерли сабий садда жети жыл ишлеп, ызы бла Нальчик шахарда онбешинчи номерли сабий садда

жюрюген юйретиучюдо. Таулу кызы урунган жылларына кеп сыйлы грамоталага, махтау кыагытлага эм саугалага да ие болганды. Мени бла ушагында уа ол анасы Мариямга чексиз ыразылыгын, сыймеклигин чертеди, анга саулык, мамыр жашау тиле жашаганын энчи айтады. Битеу жашаууну тутуругу, онг этген да адамы ол болганын белгилейди.

Муратына элтген жолда арха турмаган анга жетеди. Мадина да аллай кызыды. Ол Армавир шахарда институтну юристле хазырлаган факультетин да айырмалы бошаганды.

Анга мындан ары жашауундан не умутунг, муратынг барды, деп сорама. Ол сабийлени аягы юсюне салып, юристлик ишде кесин сынарга суйгенин айтады. Быллай жарык келлю огурулу, ишден арий билмеген таулу кызыларыбыз барды да насыллы болсунла.

РАЧЫКЪАУЛАНЫ Борис.

Башламчылык

Сынауладан элгенмезге болуша

Билим бериуде бла илму сферада надзорлук этген федерал служба «На все 100!» деген ат бла онлайн-консультацияланы октябрь айдан бардырып башлаганды. Эсгерте кетейик, ала Бир кырал экзаменге хазырлануу бла байламлыдыла. Кеслерин да Педагогика ёлчемлени федерал институту (ФИПИ) кыураганды.

Алай бла бешинчи октябрьде ЕГЭ-леге КИМ-лени жарашдырган комиссияны таматасы, педагогика илмуланы кандидаты Дмитрий Добротин химиядан сынаулауга хазырланууну юсюнден хапарлаганды.

Озгъан эфирни кезиуонде экзамен ишни кыалай кыураганын, аны не халда тамамларга боллугун да аныларга онг чыкыганды. Андан сора да, анга кыараганла заданиялада 2021 жылда этиллик торлениулени, кеси аллынга ЕГЭ-ге не литератураны, материалланы, жангычылыккылары болушлуклары бла хазырланууга жарарыгын, алары хайырлылыкларын да билгендиле. Ызы бла уа онлайн халда кеслерини сорууларын да бергендиле. Тююнлей эфирде сагъынылган предметден видео-консультацияга 72 минг адам кыараганды.

Ызы бла аллай лекцияла тарых (6 октябрь), биология (8 октябрь), орус тил (9 октябрь), физика (12 октябрь) предметледен болгандыла. Айны ичинде дагыда онлайн-консультацияла обществовониядан, тыш кыраллы тилледен, математикадан берилгендиле. Орус литературадан (20 октябрь), 2021 жылда ЕГЭ кыалай кыураууга боллугуну юсюнден (22 октябрь), информатика бла ИКТ-дан (23 октябрь) эмда географиядан (26 октябрь) бардырыллыкыдыла. Эсеп келден жазмага хазырлануу бла байламлы лекция уа 27 октябрьде боллукыду.

Жашауубузда, билим бериуде да бюгонню болумлада быллай амал кесини хайырын жалаанда окуучулауга угвай, устазлага да беририне ышанабыз. Огъарыда сагъынылган предметледен тююнлей эфирге заманында кыараймай кыалган эсегиз (ала эрттенликте 11 сагъатда

башланадыла), аны оздурганлыгыызга жарсымазга боллукъсуз. Нек дегенде ол консультацияланы барысын да Рособрнадзорну страницаларында эмда социал сетледе да табарга онг барды.

МОКЪАЛАНЫ Зухура.

Жолоучулук

Тюркню маданиятыны жарыкълыгында

Тюркге экскурсия тургъа баргъан хар таулу аланы бла бизни арабызда кеп бирге ушагъан затха сейир этерикди. Сёз ючюн, Малкъарны тауларында да, кеп болмасала да, адамла жашап тургъан дорбунла бардыла. Тюркде уа ала бек кепдюле. Жашагъан да къая ичинде, ёлгенлерин да къаяда асырагъандыла. Иорданияда Петра да къаяланы ичинде ишленген шахарды: ташдан колонналары, отулары да. Баям, тауну юсюнде угъай, ичинде жылы да болур. Къалай болса да, дуняда кеп халкъла тауланы ёз юйлерича кёргендиле, юйлерин жер башына чыгармай, табийгъатны бузмай, къаяланы ичлеринде жашау мекамла къурагъандыла. Дагъыда бир сейир шарт: Тюркде жер тубюнде да бардыла эрттегили шахарла. Аллаи бирине бизни турист къауумубуз да баргъан эди. Алимлени оюмларына кере, алада урушланы кезиулеринде сабийле, къартла, тиширыула жашауларын сакълагъандыла.

АНТАЛЬЯ

Бу шахар эскиге эм жангыга бёлунеди. Бек сейирликди. Жаланда бир жылгъа шахарны аэропортундан онеки миллион турист ётедиле. Тенгизден сора да, мында ариу суу чучурла эм эрттегили архитектура кимни да эсин бийлерикдиле. Бу жерде хеттлени къыраллары, ызы бла Ликия, Памфилия болгъандыла. Пергамский царствога кирген кезиунде уа бизни эрагъа дери 159 жылда патчах Атала Атталия шахарны мурдорун салгъан эди.

Арта 133 жылда римлиле урушда хорлап, шахаргъа киредиле. Рум патчах Адрианны сыйына ташдан ишленген арка бюгон да турады. Римден сора бу ариу жерле Византиягъа кёчгендиле. Бизни эраны биринчи-экинчи ёмюрлеринде

Антальяда Йивли минарет.

мында христиан дин жайылып башлагъанды. Жашнагъан, айныгъан шахар жер тепгенден сора оюлуп, осал халгъа келген эди. Ол къарысуз кезиунде араплыла келип, шахарны къолгъа аладыла, ислам динни онбиринчи ёмюрден башлап, жайып башлайдыла.

Тюркюле бери 1216 жылда келгендиле, христиан динни тутхан грекчилени не амалла бла шахардан къыстагъандыла, сёз ючюн, килисалагъа бийик жасакъла салып, жабылырча этген эдиле. Сора шахаргъа Анталья атны да ала бергендиле 1423 жылда. Биринчи битеудия урушда (1919- 1921) Антальяны италиялыла алгъандыла, алай Мустафа Кемаль Ататюркню

башчылыгы бла аланы тюркюле къыстайгъандыла.

Бююнлюкде Антальяда эл мюлк, туризм, промышленность айныдыла. Улуу талалада жыйылгъан тирликге сейир этерсе. Битеу бери келген туристле минарет Йивлиге барадыла, аны сельджукла ишленгендиле. Эски шахарны хар юйю да сейирди. Антальяда ай турсанг да, толусунлай хар затны кёраллык тойюле. Алай манга бек сейир этнография музейле эдиле. Алада тюркленни ата-бабаларыны кийимлери, кюмюш-алтын затлары, музыка инструментлери, ачыкчылары, киритлери бла - бары да жыйылыпдыла. Музейледе отулагъа кирсенг, озгъан ёмюрледе бу халкъ къалай жашагъанын кёресе.

Бизде, Малкъарда, аллай музейле не заман ачыллык болурла? Сёз ючюн, кийизни музейи? Битеу Анна Кузнецованы "Народное искусство карачаевцев и балкарцев" деген китабында суратха тюшген кийизлени жангъан этип, музейге салынсала

Бизни турист къауум.

эди, ол жаланда таулу халкъгъа угъай, битеу да дунягъа огурулу иш болукъ эди. Нек дегенде хар миллетни искусствосу къуру кесиники тойюлдо, жер башында культураны кесегиди. Бизни эрттегили кийимлерибиз, чепкен сокъгъан тауат, накъышла салынган жаулукъларыбыз, юйде

Антальяда чучурла.

хайырланган адырларыбыз - ала барысы да сейирдиле туристлеге, келлик тёлюлерибизге да.

ДЕМРЕ БЛА КОНЬЯ

Демреде христиан динде бек сыйлыладан бири Николай Чудотворецни килисасы барды. Ол биринчи кере тёртюнчю ёмюрде ишленгенди, артада бузула, къарала тургъанды, шёндюго мекамны сегизинчи ёмюрнюкюдо. Алимлени айтханларына кере, мозаика тёртюнчю ёмюрден бери сакъланганды. Килиса суу бла келтирилген кир-кипчик бла жабылып эди, аны шёндюго тап халына археолог эм алим Йилдизи Сабиха Ётюкен келтиргенди,

эки жыл мындан алгъа кетгенди, аны битеу халкъ ашыргъанды ахыр жолуна.

Николай Демреде тёртюнчю ёмюрде епископ болгъанды, ол ёлгенлей, бу килисаны ишлеп, къабырын ары салгъан эдиле. Алай 1047 жылда италиялыла Николайны сюеклерин урлагъандыла, бусагъатда Тюрк дау этеди Италиягъа, алай иш жеринден тепмейди.

Каппадокияда эрттегили монастырьла, Демреде бу килиса, муслиманланы межитлери, Конья шахарда дервишлени межитлери Тюркню битеу дунягъа сыйлы жер этедиле.

Конья шахарда эки миллиондан артык адам жашайды. Алай биз ары баргъанда, орамларында адам жокъ эди. Тюркюле пандемияны кезиунде бизнича эркин жюрюмейдиле, ашларын-сууларын заказ этип, юйлерине келтиртедиле. Баргъан жерлерибизде хар бирибизни температурабызгъа къарап, къолларыбызгъа спирт къуя эдиле, гид хар юч сагатдан жангы маскала юлеше эди.

Коньяда дервишлени межити бек сейирлик эди, алай пандемияны хатасындан дервишлени тепсенгерин кёралмадык. Турция сейирлик дуняда, ариу дуня!

БАЙСЫЛАНЫ Марзият.
Суратла авторнудула.

ТУРИЗМ

Екатеринбургда республикабызны солуу амаллары кёргюзтюлгендиле

Екатеринбургда «Ельцин-Ара» майданда болгъанды, анда Къабарты-Малкъарны туризм жаны бла онлары да кёргюзтюлгендиле. Анга себепликни республиканы Курортла эм туризм министерствосу бла бизнес этгендиле. Майданда «ГЕДУКО» комплекси, «Ельбрус турс», «Сантерк Тур», «ТК «Путешествие» турист операторланы келечилери ишленгендиле.

- СКФО-ну регионларындан кёрмючде жангыз биз болгъанбыз. Жыйылгъанланы республикабыз бла шагъ-ырейлендиргеге кюрешгенбиз, башха субъеклени юслеринден соруулагъа да жууагла бергенбиз. Кавказгъа сейир уллу эди, аны юсюнден информация азыды, алгъа жыллада тохташхан осал оюм да алыкъа адамланы эслеринден кетип бошамагъанды. Туризмни уа хар не тюрлюсюне да – экстремальный, тири, саулукъ кючлеу, жарыкъландырыу, аш-азыккъа бла байламлы - сурам уллуду. Урал регионда жашагъанла жолоучулуккъа чыгъаргъа сюедиле, ол а биз мындан арысында байламлыларыбызны кючлей барырыбызгъа ышаныу береди. Бютюнда уа Екатеринбургдан Минеральные Водыге самолёт бла тюзюллей учаргъа болулугъун эсе алсакъ, - дегенди республикадан делегацияны башчысы Ольга Погребник.

Кёрмючге турист агентле, фирмаланы келечилери, шахарчыла да келгендиле, аланы араларында Туриндустрияны росейли союзуну президенти Андрей Игнатев бла Туризмни Уралда ассоциациясыны башчысы Михаил Малыцев да болгъандыла. Ала бла ушакъда ассоциацияны ишчилери къышха дери Къабарты-Малкъарны жокъларларыны юсюнден келишим да тауусулгъанды. Кёрмючден сора «ИЧ туризмни эм регионла арала-

рында адамланы бла жокълени ташыу. Федерал властыны жери: турист рынокка киргенлеге болушлукъ этюно амаллары» деген темагъа конференция къуралгъанды. Анда туризмни экология эм промышленный тюрлюлерин айнытыу, власть бла бизнесни арасында байламланы тохташдырыу тинтилгендиле. Регион маршрутланы бла программаланы, ол санда Къабарты-Малкъарда да, презентациясы бардырылганды. Нижний Тагил шахаргъа жолоучулукъ, олимпиада резервли «Аист» школну бёлюмлерине экскурсия да ахшы сынам болгъандыла, деп билдиредиле республиканы Курортла эм туризм министерствосуну пресс-службасындан.

ХАБИБУЛЛАХЛАНЫ Зульфия.

Билдирю

Жетишимлери ючюн – махтау эм саугъала

Къабарты-Малкъарны Жамуат палатасында Жаш тёлю совет «Жылны жетишими» саугъа IV регион конкурс башланганы юсюнде билдиреди. Ол республиканы жашауанда башха-башха сфераланы айнытуугъа уллу къыйын салгъан жаш адамланы белгилер эм саугъалар муратда къуралады. Кеси да 12 номинацияда бардырылады: «Илму», «Саулукъ сакълау», «Маданият», «Спорт», «Билим беруу», «Журналистика», «Эл мюлк», «Производство», «Предпринимательство», «Жылны жамуат ишчиси», «Борчуна кертичилик», «Жигитлик».

Саугъага 2019 жылы 1 январьдан башлап 2020 жылы 15 ноябрыне дери жетишимен болдурган Росейни Къабарты-Малкъарда жашагъан инсанла тийишлидиле. Аланы жыл санлары 16-35 болурга керекди. Заяваланы 2020 жылы 15 октябринден 15 ноябрыне дери электрон почтагъа - ms_pri_op_kbr@mail.ru - иерге тийишлиди.

Саугъалау къачан эм къайда боллугъу асламы информация органлада билдирилдикле, хорлагъанлагъа чакъырыула жберилдикдиле.

Заяканы толтурууу жорукълары окбр.рф сайтда, Жаш тёлю советни социальный сетеледе страницаларында - https://vk.com/ms_pri_op_kbr эм https://www.instagram.com/ms_op_kbr; #dr2020 - берилдикдиле. Къошакъ информацияны +7 (928)707-66-00 телефон бла (Оксана Чегеомкова) алыргъа боллукъду.

КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфия.

Сабийлигимде ыннам хар нени да билгенине сейирсинип турдум. Ол айтхан жомакча, таурухла керти көрүнөп, жарсыдым, кыуандым. Аны жанында, намазлык кыйырында, сюелип, Аллахдан тилек этдим. Улуу жауун, жетип, юй башында кышунулары, терезеде миялаланы тую, кыоркытуу,

ЫННАМ ХАПАР

алай жауса, ыннам бла бирге олтуруп, ала иляханы оккудум. Жауун тохтап, күн тийсе уа, Аллах, мени эшитип, тилегими толтурган сунуп, кыуанып турдум.

Дуня башында ыннамдан акыйлы, андан огурулу жан болмагынына, ол Аллахны, Аллах да аны таныгынына, ала бир бирлери бла ушак этгенлерине, бир бирлерин анылагыларына, бир бирге тынгылагыларына ийнана эдим. Ол сыйгенча жашай эди ыннам - халкыны ёксюзюн кесине кысып. Бизни да алай юйретди.

Абадан болганда, ыннам жашауу келген элли тишируу болганын шарт көрдюм. Анга сыймеклигим тура эди (ол бир заманда да кетмегенди

жанымдан), алай аны, ол сыймеклики, жарытхан жомакча а, ёпкелген, кёлкылды этген кыоншумча, бир жанында тохтап: «Кетейимми, кетмейимми?» – дегенча, мени таба мудах кырай эди.

Манга башха тыйюл эди, кетими ол, кетмедими. Жаш эдим. Кесими акыйлы, оккуулу сундум. Улуу дуня – аллымда. Гитче тау элчикде жашаган ыннам айтхан жомакча, таурух да не эдиле «Минг бла бир кечени» жомакчыларыны, А. Дюманы, В. Гюгону, Хемингуейни... кытларында! Ыннам кёлден айтычу «Тахир бла Зухра», «Лейля бла Меджнун», «Буз-жигит бла Зулейха», «Кыаншаубий бла Гошаах»... – ала бары да жомакча эдиле. Жомакчада уа не да болады...

Элли жылдан атлап, энди ангылайма: ёнгелесе да, кетмеди жомакча. Ыннам акыйлман эди, асыл. Бир угай, бир ненча бийик билим берген юйде оккусам да, базман аны жанына ауарыгы хахкыды. Ол менден бюгюн да онглюду. Жомакча кыартлыгына дери биргесине айланган адам онглю болмай а!

Жарсыуга, ол сау заманда, кытымда болганда, мен аны ангыларча тыйюл эдим. Сабийден.

КЕРТИЛИАНЫ Сакинат.

Аскерге чакырыуу

Кемеле кыулук этерге – контракт бла

Балтияны аскер-тенгиз базасы аны биригулеринде контракт бла кыулук этерге эр кишилени алады. Сайлау жыл санлары 18-ден башлап 35-ге жетгенлени, запасда турганланы, аскерге чакырылырга тийшилени, бийик неда орта профессионал билимлери болганланы араларында барады. Айырылыкча аскер кемеледе, ол санда шефлик этиуюн юсюнден келишимлеге кёре «Кыабарты-Малкыар» МПК-да, жагдадагы аскер биригуледе кыулук этерикдиле.

Кемеле Калининград областыны Балтийск шахарында тохтапдыла. Алагча асламысында электрикле, рулевоила, машинистле, мотористле, радиотелеграфистле, связь аппаратураны билгенле, аш хазырлаучула керекдиле. Аскер кемелеге тошгенлени хахлары биринчи жыл 40-63 минг сом боллукчу. Аны ёлчери кыулукларына эмда кючлерин сынаудан ётгенлерине кёредди.

Жагдадагы аскер биригу Калининград областыны Донское посёлкысында Балтийск шахарына боюнунда орналыды. Ол жангы техника бла жалчытылыныпды. Анга асламысында «С», «С и Е» тюрлю водителле, дизель автомобиллени жюрюте билгенле, водителле-крановщикле керекдиле. Хахлары биринчи

жыл 26 минг сомдан башлап 41 минг сомга жетерикди.

Контракт бла аскерге тошгенлеге общежит, болжаллы халда жашар жер неда фатар тутарга 15 минг сом бериледи. Жангы контракт этген заманда уа ипотека кредит алыр онг да барды. Андан сора да, кыулук этгенле билим алырга боллукчула (вузга киргенде, алагча энчи эс бёлюнеди, хазырлаучу курслагча да хахсыз жюрюрге эркиндиле, бир тюрлю усталыкны узакдан эмда заочно оккуп алалыкчула). Ала аш-азык, кийимле бла да жалчытылынадыла, кеслери эмда юйюрлери саулукларына хахсыз бакчырадыла.

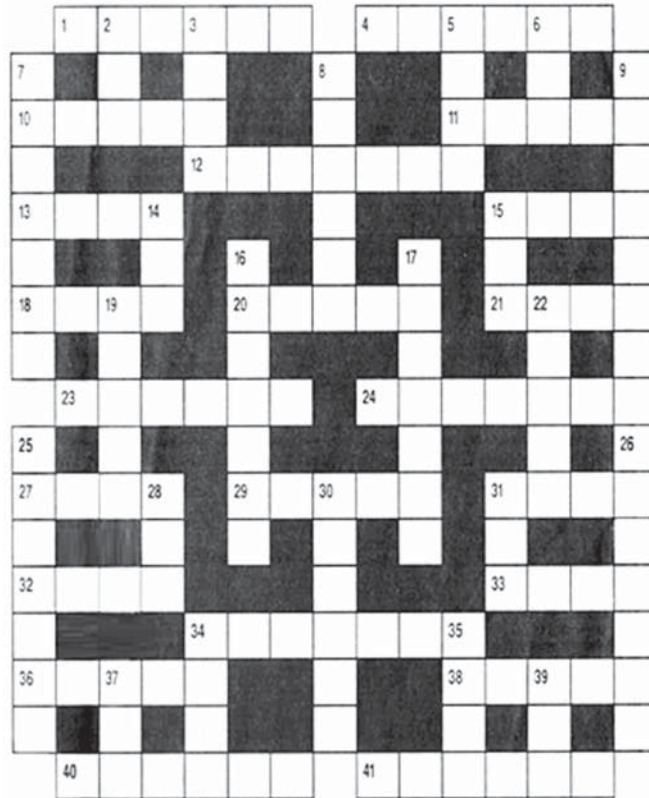
Аскерде контракт бла кыулук этиуюн юсюнден толу хапар билерге сыйгенле **8-40145-69-5-02, 8-40145-69-5-08** телефон номерлеге сёлеширге боллукчула.

Кыабарты-Малкыар Республиканы Парламентини депутатлары, законла чыгарыуучу органы аппаратында ишлегенле да КМР-ни Парламентини депутаты **КАЛМЫКОВ Марат Альфредовиче** анасы **КАЛМЫКОВА (Татарава) Тамара Мурадидовна** ёлгенине бушуу этгенлерин билдиредиле эм кыайгы сёз бердиле.

Сёзбер

ЭНИНЕ: 1. Кызакчыла тамата. **4.** Гыржынны кюлге салганда керек сауут. **10.** Таурухда Зухраны сыйгени. **11.** Сабий туугандан сора 7-чи кюнюнде этилген тойну аты. **12.** Андан ары жол болмаган жер. **13.** Кызауат. **15.** Эки жыйырма. **18.** Кыанатлы. **20.** Жип. **21.** Кирсиз деген сёзю синоними. **23.** Кирген жюн. **24.** Бурчак. **27.** Улуу

ЁРЕСИНЕ: 2. Патчах олтуруучу жер. **3.** Жаз башы ай. **5.** Малны жашчыкча ойнаучу сюекчиги. **6.** Бузулмаз сёз. **7.** Улёкчу. **8.** Жууулган быстыр тагылган жип. **9.** Айбатлау. **14.** Ач адамны ол талайды. **15.** Монглюк. **16.** Биченчи. **17.** Жатар жер. **19.** Ёлген адамны ырысхысына ие болган. **22.** Таулу суусап. **25.** Мажюсюле тилек этиучу жер. **26.** Дугуманы бир

дуня. **29.** Кыуугандан кыачханны иши. **31.** Жомакча кыуш, сфинкс. **32.** Таудан аууп, тау элге бичен этерге келиучу эбизе жыйын. **33.** Улуу. **34.** Ауруулу арык мал. **36.** Сабий туу туруп болушучу тишируу. **38.** Кытай. **40.** Гитче суучула. **41.** Бек иги. тюрлюсю. **28.** Малны аш оруну. Аны бла бишлак этедиле. **30.** Тау эл. **31.** Тюркче тамата тиширууга алай да айтадыла. **34.** Бутакалары томурулу, зат тагарга жарашдырылган терек. **35.** Терезе кыанга. **37.** Орта. **39.** Юйде жылуу тутхан адам.

ГАЗЕТНИ 121-чи НОМЕРИНДЕ БАСМАЛАНГАН СЁЗБЕРНИ ЖУУАПЛАРЫ:

Энине: 5. Майдал. 6. Жазгыч. 10. Шыркы. 11. Кырыуу. 12. Мыстындау. 15. Кырпакча. 18. Чолпан. 19. Базынуу. 20. Жолукчунан. 21. Чайнашкы. 24. Чапырак. 26. Төречи. 27. Аралык. 31. Тынгылауук. 33. Андыз. 34. Сынау. 35. Тирман. 36. Тарпан.

Ёресине: 1. Таска. 2. Жайлык. 3. Баймак. 4. Кылыч. 7. Тыхык. 8. Ылытхын. 9. Кыркыар. 13. Кызауатчы. 14. Чоппахар. 16. Жабалак. 17. Дыгалас. 22. Жыйылыу. 23. Бёдене. 25. Тырнак. 28. Хыанат. 29. Суусар. 30. Зыгыт. 32. Чыран.

Учредитель: Кыабарты-Малкыар Республиканы Парламентини бла Правительство

Баш редактору орунбасары ТЕКУЛАНЫ Хауа

РЕДКОЛЛЕГИЯ:
АТТАЛАНЫ Жамал
(баш редактор)
ЖАНГУРАЗЛАНЫ Нажабат
(баш редактору орунбасары),
ТОКЪЛУЛАНЫ Борис
(жууаплы секретарь),
ТРАМЛАНЫ Зухра,
МУСУКАЛАНЫ Сакинат,
ТИКАЛАНЫ Фатима,
УЛБАШЛАНЫ Мурат.

ТЕЛЕФОНЛА:

Редактору приёмный - 42-63-01. Баш редактору орунбасарлары - 42-38-21, 40-04-82. Жууаплы секретарь - 42-66-85. Секретариат - 40-93-62. Корректорла - 42-63-52.

Газет Басманы эм асламлы информацияны эркинликлерин кыоруулау жаны бла Кыабарты-Малкыар регион инспекцияда 2016 жылда 19 декабрьде регистрация этилгенди.
Регистрация номер — ПИ № ТУ07-00118. Индекс - 51532

Газетни басмагча «КМР-Медиа» ГКУ-ну компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет «Издательство «Южный регион» ООО-ну типографиясында басмаланганды. Ставрополь край, Эссенуки ш., Никольский орам, 5а

Номерге графике кёре 19.00 сагытта кыюл салынады. 20.00 сагытта кыюл салынганда.

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН ЧЫГАРГАНЛА:
Кегенчиланы Зульфия - жууаплы секретарыны орунбасары;
Геляяны Валентина (1,2,3,11-чи бетле), Бийчекчуланы Жаннет (3,4,11,12-чи бетле) - корректорла.

Тиражы 1248 экз. Заказ № 2176
Багыасы 15 сомду.

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:

360000, Налычк шахар,
Ленни атлы проспек, 5
электрон почтасы:
elbor_50@mail.ru